

Architectuur – niets is wat het lijkt

De dag van de architectuur – laten we het maar meteen toegeven – is misschien niet meteen het meest sexy evenement van het jaar. Wie ligt er trouwens van wakker? Op het eerste gezicht geeft de dag van de architectuur niet echt blijk van een groot engagement, zoals een dag tegen armoede of ontwapening. Maar niets is wat het lijkt. Architectuur wordt vaak miskend in die zin dat onze huizenbouw een veel grotere impact heeft op ons bestaan dan we geneigd zijn toe te geven.

Laat me beginnen met een langzaam sluipend gevaar dat vandaag in volle opmars is. Zelfs in het centrum van de kleinste dorpen verrijzen appartementsgebouwen. Een huisje moet wijken voor heuse woonblokken. De snelheid waarmee die gebouwd worden en – letterlijk – de hoeveelheid mensen die men erin kan proppen, primeren daarbij op de levenskwaliteit. Wonen is een fundamenteel recht. Dat de levenskwaliteit van het individu ondergeschikt is aan de winstmarge, doet de haren ten berge rijzen. Waarom wordt daar niet meer ruchtbaarheid aan gegeven en laten we dit als maatschappij gebeuren? Misschien omdat we niet weten dat een mens gemiddeld behoefte heeft aan ongeveer 35 m² oppervlakte om wat comfortabel te wonen. En misschien omdat we ook niet weten dat meer dan één bouwpromotor dat minimale woonoppervlak niet respecteert? Toegegeven: een beetje meer ruimte is niet kosteloos, maar we moeten bepaalde grenzen bewaken om voor iederéén een comfortabel leven te garanderen.

Het is zeker aangenamer wat meer overmaat te hebben dan een huis vol met technologische hoogstandjes ons opgelegd door te veel aan regelgeving. We willen toch niet ons leven doorbrengen in woningen die meer weg hebben van hotelkamers!

De impact die architectuur kan hebben op de geestelijke gezondheid van mensen wordt danig onderschat. Een nieuw woonbeleid is trouwens niet enkel goed voor het individu, maar ook voor de samenleving als geheel. In plaats van kleine appartementen aan de man te brengen, kunnen we aandacht hebben voor een andere tendens die voor positieve ontwikkelingen kan zorgen: het 3G-wonen. 3G staat voor 3 generaties.

Na de jaren 1990, waarin huisje-tuintje-keukentje-kindje/hondje centraal stonden, is het niet meer uitzonderlijk dat een grootouder in een gezin wordt opgenomen – zolang dat kan. Anderzijds blijven jonge volwassenen vaker, zelfs binnen een relatie, tot hun 35 in de ouderlijke woning wonen. Drie generaties onder één dak. Het doet denken aan vroeger, toen één woonst ruimte bood aan ouders, kinderen, grootouders, een ongetrouwde tante, een stel neven en nichten enzovoort.

Het 3G-wonen is lange tijd taboe geweest: “Geen schoonmoeder onder ons dak!” “Geen ouders die over de schouders meekijken...” Inmiddels zijn de leefgewoontes alweer gewijzigd. Jonge ouders gaan met z’n tweeën werken en oma brengt al jaren de kinderen naar school. Iedereen springt een beetje bij in een 3G-woning.

En trouwens, de reuzewachtlijsten in de kinderopvang en in verzorgingstehuizen zijn ook niet van de poes. Dat ouderen langer zelfstandig in een eigen huis kunnen blijven wonen, zorgt ervoor dat ze zich beter voelen en nuttig zijn voor het gezinsverband. Ze kunnen op de kinderen letten, helpen in het huishouden en leven in familie. Dat zou ouderdomskwalen zoals eenzaamheid, tristesse, het gemis van een eigen huis verhelpen.

Kinderen leren ook rekening houden met een grootouder in huis. Ze gaan grootmoe niet bezoeken in een rusthuis, maar leren haar kennen als wezenlijk onderdeel van de familie. We zullen in de toekomst anders moeten gaan denken over kinder- en ouderenopvang, want het huidige model is niet houdbaar. Wie heeft de moed om in deze richting te denken en desbetreffend ook goede maatregelen te nemen? Want daar wringt het schoentje.

De grote gezinswoningen van de jaren 1950-1960 zouden ideaal zijn voor het 3G-wonen. In tegenstelling tot die periode zijn 10-mans-gezinnen vandaag eerder een uitzondering dan de regel. De mogelijkheden om van één-gezinswoningen meer-gezinswoningen te maken, liggen voor de hand. Maar het beleidsniveau wil niet mee. De wetgeving laat niet altijd toe dat 3G-wonen mogelijk is; een meergezinswoning is in de ogen van de ambtenaar een appartementsgebouw. De wetgever en de stedenbouwkundige planners kunnen en moeten hier wat aan doen.

Dit zou niet alleen intergenerationele, sociale banden versterken. 3G-wonen gaat in tegen een kwaal van onze tijd. Promotoren ontwikkelen gebouwen die onze dorpen "verappartementiseren". De kleinschaligheid van het dorp wordt overstegen, terwijl in dat zelfde dorp vele grote woningen te koop staan die makkelijk kunnen worden omgevormd tot 2- of 3- generatie woningen. De waarde van die woningen wordt hiermee gerespecteerd en de "verappartementisering" tegengegaan.

Kunnen we dit jaar de dag van de architectuur dan ook wat opentrekken? Leuk dat u misschien een bezoek plande aan een architecturaal hoogstandje, maar architectuur is meer dan mooie gebouwen. Innovatieve architectuur met oog voor de sociale noden is niet langer nichedenken, maar broodnodig voor de uitdagingen die de toekomst ons zal brengen.

Luc Vanmuysen
Architect